

Svenskhetsarbetet i Dorpat läsåret 1929-30.

När det gäller att redogöra för de olika arbetena i svenskhetens tjänst nere i universitetsstaden vid Embach, blir givetvis det mesta sagt om det svenska lektoratet, som är centralpunkten, kring vilken allt annat rör sig. Så var det även under det gångna läsåret. Undervisningen bedrevs då efter i stort sett samma riktlinjer som förut.

Båda terminerna har antalet föreläsningar pr vecka utgjort 7. Under höstterminen var åhörarsiffran 40 men gick under vårterminen ned till 27. Vardera terminen gavs en nystartad nybörjarkurs (med 4 veckotimmar under höstterminen och 3 under vårterminen), där undervisningen baserades på den av Grund och Lindkvist utgivna „Schwedisches Lehrbuch.“ Denna tar huvudsakligen hänsyn till svenskundervisningen i Tysklands skolor men ingalunda vid dess och andra länders lektorat. Jag valde dock den, då ingen lämpligare lärobok fanns att tillgå. Att få en för praktisk universitetsundervisning, speciellt den i Estland, tillrättalagd lärobok har i många år varit ett aktuellt önskemål, och jag hade därför planer på att förverkliga det. Genomförbara blevo de emellertid först sedan överstyrelsen i „Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet“ å sammantråde i januari d. å. förståelsefullt bifallit min hemställan om ett anslag å 500:— kronor till bokens tryckning. Tidigare hade jag säkert räknat med att få det beloppet från estländska kulturkapitalet, emedan på

visst ledande håll skriftligt löfte givits därom, vilket sedan utan vidare togs tillbaka ehuru dock endast muntligen. Den skriftliga dementin låter sedan ett och halvt år vänta på sig.

Med utarbetandet av manuskriptet till min svenska lärobok var jag sysselsatt under vårterminen. Då jag emellertid hade flera andra uppdrag att sköta, framför allt det ungerska lektoratet och ungerska bibliotekets katalogisering, kunde jag egentligen först i maj, sedan föreläsningarna upphört, ägna mig åt läroboken på allvar. I andra hälften av juli lade jag sista handen vid manuskriptet och lämnade det till tryckeriet, så att jag fick tillfälle att resa från Dorpat. Boken omfattar läsestycken av skiftande art, inalles 26, sammanställda med tanke på den praktiska undervisningen och svenskans centrala ordförråd, vidare svensk-tysk-estnisk ordlista till varje stycke, alfabetisk ordförteckning, förklarande anmärkningar och grammatik, skrivna på både tyska och estniska. Jag vill här ej underlåta att omnämna, att jag under arbetets gång alltid haft intresserad, värdefull hjälp av fröken Helene Dahlberg, varför jag är henne stor tack skyldig. Om en månad först torde boken kunna utkomma, då tryckeriets långsamhet att sända korrektur orsakat ett oväntat, beklagligt dröjsmål.

De mera försigkomnas undervisning var uppdelad på två olika kurser. Den ena, bägge terminerna omfattande 1 veckotimme, ägnades åt genomgång av svensk poesi efter Elsa Carlssons antologi „Svenska dikter.“ Lektören

i den andra, som hade 2 veckotimmar, var under höstterminen och början av vårterminen Strindbergs „Sagor“ samt därefter Georg Nordensvans „Figge.“ Vallet föll på dessa böcker, då de för det otroligt låga priset av 25 öre pr ex. kunde erhållas direkt från Bonniers förlag. Under vårterminen var den sjunde veckotimmen anslagen till en för både nybörjare och försigkomna avsedd läskurs, där Geijerstams „Mina pojkar“ änyo genomgicks. Vid sidan av litteraturläsningen i nämnda kurser ägnades tiden åt samtals- och översättningsövningar.

Medan åhörarsiffran gått nedåt senaste läsår, kan bokutlåningen från lektoratets bibliotek visa oförminskat, under vårterminen t. o. m. ökat intresse. Boklånens antal de bägge terminerna har varit 199 och 313, fördelade på 41, resp. 34 låntagare. Detta är så mycket mer glädjande, som bokbeståndet fått helt obetydliga tillskott och mycket redan var läst. Professorerna J. Bergman och Birger Nerman ha skänkt, resp. anskaffat en del böcker. Inköp ha inte alls kunnat göras, då anslag helt saknas. Efterfrågan å skönlitteratur har varit synnerligen livlig, icke minst på grund av att flera av mina åhörare syssla med skriftlig översättning av sådan för två förlag i Dorpat. Tyvärr har jag endast i liten utsträckning kunnat tillmötesgå önskemålen. Vad som till estniska översatts och utgivits är Strindbergs „Ensam“, Geijerstams „Boken om Lillebror“ och två noveller ur Hallströms „Thanatos“, nämligen „Törnrosa“ och „Hemlig idyll“, alla översatta av frk. A. Lemberg. Själv har

jag till tyska översatt Strindbergs lilla novell „Ett halvt ark papper“ och Dan Bergmans „Spårvagnsamtal“ (båda tryckta i „Dorpat-ter Zeitung“) och till estniska Heidenstams „En snygg vit skjorta.“

Även tidigare har i Estland åtskilligt översatts från svenska och publicerats. Om det samt över huvud rikssvenskars i Estland utgivna alla arbeten och artiklar har jag samlat uppgifter i olika bibliotek för att inom den närmaste tiden sammanställa en bibliografi däröver. Också i detta arbete har fröken Dahlberg lämnat värdefullt bistånd.

De föregående åren ha, som propaganda för svensk kultur, ofentliga svenska aftnar anordnats. Sistlidna läsår nödgades vi avstå därifrån men hade som ersättning därför två aftnar sv mera privat karaktär med medlemmarna i Dorpatavdelningen av „Svenska Odlingens Vänner.“ Den ena ägde rum som julfest i december, den andra som S. O. V:s årsmöte den 30 maj. Å detta omvaldes undertecknad och teol. stud. Hjalmar Pöhl som ordförande, resp. kassör, medan som sekreterare nyvaldes fröken Ellen Klemmer,

Ursprungligen var det min bestämda avsikt att i och med vårterminens slut efter tre års tjänstgöring frånträda lektoratet, och jag hade därför lämnat in min avskedsansökan. Men nyligen skedde en ändring, då prof. Vilh. Lundström och Riksföreningen anmodade mig att för ännu ett år åta mig lektoratet, en önskan, som jag också böjde mig för. Genom denna för mig själv oväntade vändning blir det mig förunt att själv pröva min nya lärobok i praktiken samt att gå den nye Dorpatprofessorn i svenska, d:r Per Wieselgren, till handa med upplysningar under hans första tid därute. Så mycket viktigare blir det, som han under en del av läsåret, början av november — början av februari, ämnar taga ledigt från professuren för att slutföra ett uppdrag nere i Tübingen.

I och med den nu begynnande höstterminen inledes ett nytt skede i den svenska undervisningen i Dorpat genom att den i åratal så omtalade, av svenska staten grundade professuren äntligen kommer i gång. Må vi då hoppas, att den tillsammans med lek-

toratet skall verksamt befästa och vidga svenska språkets ställning i Estland!

Nils-Herman Lindberg.

Revolution i Argentina.

General Uriburu situationens herre.

Enligt vad Associated Press erfarit utbröt revolution i Argentina, varvid krigshären övergick på de revolutionäras sida. Regeringen störtades och president Irigoyen tillfångatogs, då han ville fly. General Uriburu, som är de revolutionäras ledare, har övertagit makten, tills nyval hinna verkställas.

Även i Brasilien torde en stark revolutionär rörelse kunna förnimmas.

Kring Andreefynden.

När det blev bekant, att dr. Horn på Vitön på Frans Josefs land funnit rester av Andreeexpeditionen, gick det en märkvärdig rysning icke blott genom polarforskarna utan även genom andra ty man kände, att man stod inför någonting, som väckte häpnad och bestörtning. Människan besitter nu en gång den egenskapen, att hon vill ha klarhet i alla ting, som äro hemliga. I detta nu väntar en hel värld med spänning, vad expeditions dagböcker och andra dokument ha att förtälja.

Nu förmåles att man ännu funnit en del saker, såsom rester av en liten stuga, ballongduk och bitar av gondolen. På basen av dessa fynd ha de lärde staplat upp en mängd teorier om orsaken till, att de tappra männnen omkommo. Med rörelse läser man ännu prof. Nathorsts teori om flygarnas öde, och jag är övertygad om att prof. Nathorst då kom sanningen närmast.

På tal om de lärdas nu uppställda teorier om katastrofen taga vi oss friheten återge ett uttalande av prof. J. G. Andersson i Svenska Dagbladet. —

Tidningens expeditionsfartyg Isbjörn anlände för några dagar sedan till Vitön, där red. Stubbendorff med en god del av Isbjörns besättning i fredags företog en landstigning. Under 12 timmars strängt arbete, som avbröts av starkt snöfall, gjordes åtskilliga märkliga fynd. Det bör sägas ifrån, förklarar professorn,

att intet klander med anledning av de nya fynden kan riktas mot Bratvaagexpeditionen. Dr. Horn har ju sjä[v hänvisat till, att den fortsatta snösmältningen kunde bringa i dagen ytterligare föremål, och det är just detta som nu inträffat. De nya fynden synas vara mycket voluminösa och kasta i flere avseenden ett helt nytt ljus över expeditionens slutstadium. Anmärkningsvärt är i första hand att man funnit skelettdelar samt ett människokranium och vidare anteckningsböcker med Fraenkels handstil. Det synes sålunda sannolikt, att vi, när hela materialet blivit undersökt, kunna få bevis för, att alla tre ballongfararna nått Vitön.

För övrigt är rapportens förteckning över de nya fynden mycket omfattande: en kälke, åror, en ankardragg, kläder, skodon, mängder av ballongtyg, instrument, anteckningsböcker och brev, ammunition, bränslebehållare, kokkärl, konservburkar m.m. Två isbjörnshudar med märken efter späckknivar och mängder av djurben samt å andra sidan en del öppnade konservburkar tyda på att ballongmännen levat rätt länge på Vitön och att anledningen till den slutliga undergången har varit en annan än svält. Det är särskilt två moment i Isbjörnsexpeditionens rapport som lägga om hela tydningen av Andree-expeditionens förlopp. Det första är de rikliga fynden av rester efter ballongen, stora knyten av ballongduk, och delar av gondolen. Det var väsentligen på grund av att dr. Horn ej rapporterade några spår av ballongrester som jag och alla andra, vilka sysslade med frågan, kommo till den slutsatsen att ballongen gått ned på betydande avstånd från Vitön och att ballongfararna kommo dit först efter en lång slädfärd över drivisen. Man står nu inför tvenne alternativa tolkningar. Antingen måste man i anslutning till Stubbendorffs uppgiva den tidigare tydningen och förmoda att Andree och hans kamrater landade i närheten av Vitön, eller också kan man tänka sig att ballongen verkligen gått ned långt norröver och att de tre männen genom isens drift, kanhända med ett stort drivande isflak i öppet vatten förts till Vitön eller dess närhet. Stubbendorffs rapport in-

nehåller en annan uppgift, som på ett ödesdigert sätt kastar om hela problemläget. Han har funnit ruiner av ett boningshus, byggt av drivved och segelduk.

Det var frånvaron av sådana husrester enligt Horns rapport som kom mig att förutsätta att expeditionen omkommit redan vid ingången till polarvintern 1897—98. Jag håller det visserligen fortfarande för sannolikt att så var fallet, men huvudpremissen för min argumentering är nu helt omkastad och blotta möjligheten att de vindrivna polarfararna eller någon av dem överlevat till den arktiska sommaren 1898, då den Nathorstska expeditionen besökte denna udde, är helt enkel fruktansvärd. Denna möjlighet är givetvis försvinnande liten vid sidan av den överväldigande sannolikheten att de dukat under långt tidigare. Men som den enda överlevande bland de tre svenska naturforskare, som på förmiddagen den 19 augusti 1898 tillbringande en stund på denna öde landudde, sträcker jag mina händer mot det dokumentmaterial som nu ligger dels hos den svenska kommissionen i Tromsö, dels på Isbjörn, med en bön om att i en snar framtid få visshet om Andreemännens ödestimme.

Antalet döda i Santo Domingo uppgår till 4,000.

Kyrkogården ödelagd.
Människorna vettskrämda.

Enligt senaste meddelanden uppgår antalet döda till följd av orkanens härjningar till omkring 4,000 personer. Denna siffra beräknas komma att stiga till följd av de katastrofala sanitära förhållandena. Kyrkogården har ödelagts av översvämningar och kistorna ha förts bort av vattenmassorna. Hopar av vettskrämda människor ströva omkring i staden och dess omgivningar.

Bristen på livsmedel och nödiga läkemedel blir allt värre och regeringen har ställts inför en mycket svår situation. Staden Santo Domingo är fullständigt isolerad och alla invånarna ha, i större eller mindre grad, drabbats av olyckan, staden ligger i ruiner. Elektriskt ljus saknas, och livsmedlen hota att taga slut.

Presidenten har haft en konferens med guvenör Roosevelts representant i staden. Presidenten meddelade härvid, att inga européer befinna sig bland de omkomna eller de svårt sårade. Staden är mellertid i stort behov av läkemedel samt av tält, kläder och livsmedel.

Hjälpsändningar från Amerikas Röda kors ha avgått.

På anmodan av president Hoover har Amerikas Röda kors avsänt hjälpsändningar till staden Santo Domingo. Läkare, sjuksköterskor och livsmedel ha med flygmaskiner avsänts från Haiti.

Svår ödeläggelse även på ön Domenica.

Man saknar fullständigt underrettelser från två tredjedelar av ön Domenica bland de små Antillerna. Enligt meddelande från en del av ön, med vilken kontakt uppnåtts, är det emellertid känt att fyra personer omkommit vid orkanen. Dessutom fruktar man att ett stort antal båtar förlit under ovädret. Citron- och kakaoskörden är fullständigt spoliead och infödingarnas bostäder ligga i ruiner.

Folk sögs upp i luften av cyklonen.

Ögonvittnen berätta, att cyklonen virvlade fram under ett åskliknande dån och välte solida byggnader som korthus. De olyckliga människorna, som inte hunno sätta sig i säkerhet, sögs upp i luften och bortfördes med stormen till dess de slungades mot husmurarna och begrovos bland ruinerna. Den lokala sinnessjukanstalten blåste, som förut omtalats, omkull, och många av de vansinniga funno sin död under den störtade byggnaden. De som kommo med livet från katastrofen, spredo ångest och panik bland de övriga invånarna.

Hela ön har förklarats i belägringstillstånd och samtliga trupper ha utkommenderats för att hindra stölder och plundringar. I Santo Domingos domkyrka ligger Christoffer Columbus begravnen, och man befarar, att de historiska relikier, som förvarats i katedralen, äro totalt förstörda. Överste Grockett har telegraferat till guvernören i Porto Rico, att därest hungersnöd skall kunna undvikas, erford-

ras omgående livsmedel till en befolkning på 100.000 personer. Flera fartyg med livsmedel och medikamenter äro redan på väg till ön.

Från Santo Domingo tog cyclonen en nordöstlig kurs, och de amerikanska meteorologerna förutspå, att orkanen skall nå fram till Floridakusten. Från Key West till Jacksonville följer befolkningen med oro barometerns fortsatta fall. Många människor ha redan flytt från kusten. Badhotellet stå öde och tomma och under väntan på den kommande katastrofen utrustas redan Röda kors-expeditioner, som snabbt kunna rycka till undsättning.

Svår olyckshändelse på Lilla Rågö.

På morgonen den 7 september klockan 8 seglade fiskaren Andreas Sjölund tillsammans med sin 7-åriga son Hjalmar och 13-åriga bror Johannes från stora byn på Lilla Rågö ut till sjöss för att hämta i land sina fiskeredskap, vilka kvällen förut voro utsatta.

När de ej återvänt till den vanliga tiden, blev man orolig hemma, men som vädret ej var alltför hårt, trodde man ej på någon olyckshändelse, utan antog att de möjligtvis seglat till Baltischport.

Samma dag på eftermiddagen sågo fiskare från Stora Rågö en kantradbåti bränningarna utanför „Fotskodan“ på Stora Rågös nordkust, de kände att båten var Sjölund och underrättade Lilla Rågöbor om saken. När man sent på vällen seglade till olycksplatsen, fann man liken av alla tre, och båten, som nu ock kommit i land, på stranden.

Efter som alla omkommit finns ingen, som kan förklara orsaken till olyckan, troligen seglade de allt för långt inemot land bland bränningarna och kantrade, när de vände ut igen så att olyckan inträffade alldeles nära stranden.

Två av de omkomna voro duktiga simmare, men stranden, där olyckan inträffade, är mycket stenig med svåra bränningar. De omkomnas huvud voro svårt sönderslagna, och sannolikt slogos de sanslösa av bränningarna, innan de drunknade.

Andreas Sjölund, som var 30 år gammal, efterlämnar hustru och en 3 årig son.

Joh. Pöhl.

Påven har drabbats av slaganfall. Påven har enligt vad Lokal-Anzeiger meddelar från Vatikanstaden under en mäsas på söndagen drabbats av en svårare hjärtattack, som medförde förlamning och förlust av talförmågan. Tillståndet betecknas som synnerligen allvarligt. De läkare, som omedelbart tillkallades, vågade på grund av påvens sokersjuka icke företaga någon operation. De anhöriga ha telegrafiskt kallats till sjuklägert. Påven har redan mottagit dödssakramenten.

En vacker gåva.

Konstnären Bockholz i Riga har skänkt kapellet på Lilla Rågö ny altartavla, föreställande Petri fiskafänge. — Närmare beskrivning nästa gång.

Enligt meddeland från Moskva ärnar Sovjet resa ett monu-

ment över Fridtjof Nansen. Texten till detsamma har utarbetats av konstnären Lutzky. Nansen kommer att framställas mot en bakgrund av „isblock“ av uralmarmor, vars färg och glans i hög grad likna isens.

Historia. Den gamle kyrkovärden Per Larsson var ej så vidare klyftig av sig, och tidens nymodigheter hade ej i honom någon beundrare, berättar K. T.

Handelsmannens bokföring var för Per Larsson ett stort mysterium, som han aldrig kunde bli riktigt klok på. En dag kommer han in till handelsmannen med motboken i handen, tämligen upprörd, för att inte säga vred.

— Jo, här står då i motboka „transport“ på två ställen, som koster femton kronor å sexti öre, å vasken ja äller Brita Maja ha nonsin köpt non transport, hö då kan være. Å då ä inte nock mä

dä. Här har ni fört på mej rabatt, tre procent, å då töcker ja oröttvist, då en betaler si skull inom tre måner, så då får alt handlingman være so go å stryka.

Vilket han med glädje gjorde. Per Larsson ville alltid framhålla att han var en nykter man. En dag hade han fått besök av några vänner, som visst inte ratade buteljen.

— Ja, alkuhål hater ja å spre tuosa finns inte i mett hus, sa Per Larsson. Men om ni vill hölle te goe mä kunjack, så finns dä.

Sv. S:t Mikaelkyrkan.

13 sönd. e. Tref Gudstjäesten inställd med anledning av tjänteförrättningar på L:a Rågö.

Lysning: Nils Hjalmar Danell och Ingeborg Marianne Pöhl.

Pastorsämbetet.

Birkas folkhög- och jordbruksskola

börjar sitt läsår

onsdagen d. 15 oktober

kl. 12 på dagen.

Hamnrestauranten Motala

Belägen vid hamnen. Fullständig servering. Gott bord. Billiga priser.

Kinna.

Fredriksson & Abrahamsson, Kinna
Tillverkar och försäljer:

GARDINER, BOMULLS-, YLLE- & LINNEVÄVNADER samt YLLETRIKÅ

RESTAURANT DAMBERG

MATSALEN I TR. STOCKHOLM. REKOMMENDERAS

Beställningar av bord N. 12911. N. 6285.

Ölstugan 4:a n

Byggarregatan 4, Göteborg

Rekommenderas

Väl. temp. öl och goda smörgåsar
Gustaf Nilsson.

EGONLINEN uppehåller regelbunden trafik Göteborg med alla mellanliggande svenska hamnar till KARLSKRONA—DANZIG—LIBAU—RIGA—REVAL—HÄLSINGFORS.

STADSHOTELLET HEDEMORA

Rekomenderas. Modernt Hotell & Restaurang. Fullständiga rättigheter Tel. Namnanrop

Restaurant Runan

Sundsvalls popu läraste restaurant
HEMTREVLIGFESTVÄNING
Förträfflig mat. Billigaste priser

Stadshotellet i

L I N D E S B E R G
REKOMMENDERAS

CARL FREDRIKS BIERSTUGA

Hantverkaregatan 17.
NORRKÖPING

REKOMMENDERAS.

Mc CORMICK-DEERING INTERNATIONAL

LANTBRUKSMASKINER

BRUKET BÄST - I LÄNGDEN BILLIGAST

BEGÅR KATALOGER!

ARTIEBOLAGET

INTERNATIONAL HARVESTER Co.
NORRKÖPING — MALMÖ

Jönköpings stads och läns sparbank

Stiftad 1831.
Huvudkontor i JÖNKÖPING. Avdelningskontor Jönköping, Huskvarna, Norrahammar, Smålands Taberg.

„Besök Katrineholm“

„Besök Borås“

HÔTEL ATLANTIC

Stockholms modernaste, tystaste och komfortablaste hotell.

Fullständiga toalettrum med bad till varje rum och dubletter.

Förstklassig Restaurant.

Moderata priser.

Dans måndag och fredag.

Reserverad annonsplats

Bierstugan i

Spångbacken, Norrköping.

Rekommenderar sina väl tempererade maltdrycker.

Vildskinn

Räv, Utter, Mård, Hermelin. Ekorre, Hare och Kanin uppköpas till allra högsta pris.

Vi betala högsta priser, då skinnen huvudsakligen äro för egen fabrikation. Prislista sändes mot porto.

FOUGSTEDTS PÅLSVARUFABRIK Malmö 4

PEHR NILSSON

Byggnadsentreprenör, Stockholm
Husbyggnader — Reparationer

Tel. 6803 Eriksbergsgatan 16 Tel. Norr 6803.
Nybyggnaden, Svevägen 77 Tel. Vasa14577

Vid besök i Norrtälje rekommenderas

Stadshotellet

Innehavare Direktör B. O. Lagermark
Musik under sommarmånaderna.

HOLMBLOMS

KAPPOR, DRÅKTER

NORRMALMSTORG

Tel. N. 561 STOCKHOLM Rikst. 9255

Den Gyllene Freden

Vid Järntorget, Stockholm
Riks 80 29